

ספרות/ חינוך ממלכתי

מסע חיים במילים

מסע החיים: בין שחייה לטביעה, בין דממה לניגון
מחקר ספרותי חדש חושף תובנות מעמיקות על משמעות החיים בשירה

האדם בתנועה לאורך מסע החיים (שילוב של צבעים חיים לנעורים, צבעים כהים לזקנה, ומוטיבים המייצגים מאבק, גילוי עצמי וניגון נצחי). מקור התמונה – צ'אט ג'י פי סי בקישור.

מאת: אור דיין

היצירתיות והדמיון, שמופיעים כאשר הילדים "רוצים להיות לולינים וקוסמים", או "מציירים להם שמים יפים", משתלבים עם רעיונותיו של אריקסון על חשיבות הכוחות הללו בעיצוב זהות ואוטונומיה. גם מורכבות יחסי הורים-ילדים, **בתיאור** הילדים כמי ש"תלויים על עורף קשה, געגועי הוריהם הם צעצועיהם", מצביעות על הדינמיקה שבין תלות ועצמאות – נושא מרכזי בתיאוריה של אריקסון. עמיחי מצליח לתרגם את המושגים הפסיכולוגיים לאמירה ספרותית נוגעת, שבה היבטים כמו יצירתיות, תלות והתפתחות אישית מצטלבים עם חוויות יום-יומיות של הילדות, וכך מייצר חיבור רגשי עם הקוראים דרך **דימויים** יומיומיים.

מחקר זה מציע מבט רחב על היבטים שונים של מסע החיים, דרך עיניהם של משוררים שהותירו חותם עמוק בשדה התרבותי. כפי שמציין מרטין סליגמן בספרו, *אושר אמיתי*, מציאת משמעות היא חלק בלתי נפרד מהגשמה עצמית (סליגמן, 2005). המחקר מדגיש את הרב גוניות של מסע החיים, ומזמין את הקוראים להתבונן על הזמן החולף, על משמעות חייהם, ועל התקווה שמלווה אותם בדרכם.

באמצעות **פנייה ישירה** לנפש, הוא מצווה עליה להתעורר, להתנער מן הזמן לדאות כדור ולהתקרב אל האל יחד עם שאר הנשמות. את המסע הזה הוא מתאר באופן **מטאפורי** תוך שימוש ב**האנשה**, **דימויים**, **צימודים** ו**ציורי לשון**.

השיר "איתקה" של קונסטנדינוס קוואפיס קורא לאמץ את המסע כתכלית בפני עצמה, תוך שהוא מדגיש את חוויות הגילוי העצמי כחלק בלתי נפרד מחיינו. קוואפיס מזכיר שהדרך עצמה, ולא רק היעד, היא העיקר במסע האנושי. חשיבות הגילוי העצמי והמסע האישי היא גם תובנתו של פאולו קואלו בספרו, *האלכימאי* (קואלו, 1988). ניתן להבין שהשירה מציעה לא רק ניתוח ספרותי אלא גם כלי לחשיבה על שאלות קיומיות.

יהודה עמיחי, בשירו "הילדים", מציג את שלב הילדות **מנקודת מבט פואטית**, שמתחברת לרעיונותיו של אריק אריקסון בספרו, *ילדות וחברה* (אריקסון, 1960). בשיר, הילדים מתוארים באופן **מטאפורי** כמי "שמסובבים את כדור הארץ", בהתאם לחשיבות המרכזית שמעניק אריקסון לשלב הילדות בהתפתחות האנושית.

האם החיים הם מסע גדוש חוויות או תהליך סיויפי המוביל לקץ בלתי נמנע? מחקר ספרותי חדש בוחן את מסע החיים דרך שירתם של ארבעה משוררים מובילים. הוא מציע תובנות על זקנה, משמעות החיים והמתח בין חומר לרוח. כל משורר מציג היבטים ייחודיים של מסע החיים. ההיבטים נעים בין מאבקי הגוף להזדקנות, השאיפה להתעלות רוחנית, המשמעות שבמערכות יחסים וגילוי עצמי. השיר "השחינים" של אני משעול, למשל, משרטט בעזרת מטאפורה הטביעה תמונה של השבריריות שבזקנה – התלות בגוף ההולך ונחלש, אובדן החיוניות והדחיקה לשוליים החברתיים. לצד זאת, הטביעה היא גם מטאפורה להתמודדות עם סופיות החיים והשלמה עם שינויי הגוף והנפש כחלק מהמסע האנושי. השיר, כמו רבים משיריה של משעול, משלב הומור ואירוניה עם רגישות עמוקה, ומזמין את הקוראים להרהר בזקנה ובהיבטיה השונים.

בעוד משעול מתמקדת בזקנה הגוף, יהודה הלוי מציב אתגר רוחני במסע החיים. שירו "ישנה בתיק ילדות" מתאר מסע מהומרי אל הרוחני, שבו המאבק בין תאוות העולם לבין הכמיהה להתעלות רוחנית הוא מרכזי.

מדור ספורט

ברירת החיים: כשהספורט פוגש פילוסופיה

השחיינים: ניגודיות בברירה כמשל לחיים

הניגוד שבין הזקנה לנעורים. התמונה נוצרה בעזרת קנבה AI.

מאת: אור דיין

השיר "השחיינים" מאת אני משעול מזמין את קוראיו להתבונן לעומק על עולם הספורט מנקודת מבט לא שגרתית. השיר מתאר באופן **סמלי ומטאפורי** את המפגש בין דורות שונים בברירת שחייה, ומעלה סוגיות כמו יחסי הכוחות בין נעורים וזקנה, דימוי הגוף ותפיסת הזמן. זוהי **יצירה** שמעוררת מחשבה על האופן שבו הספורט, אשר לרוב מזוהה עם תנועה וחיוניות, יכול לשמש גם כזירה לשיח על חולשה, התבגרות ושוליות חברתית.

הפער בין השם "השחיינים" והציפייה לתנועה ולחיוניות, לבין התיאורים של הנשים הזקנות בברירה, יוצר **ניגוד אירוני**. בעוד הצעירים מוצגים כמי שחוגגים את גופם ונעוריהם, הנשים הזקנות מתוארות כמי שנאבקות להסתגל למים: "המשקיעות לאט את גופן בתוך המים". הניגוד הזה יוצר **אוקסימורון** מטאפורי המדגיש את השבריריות של הגוף המזדקן לעומת החיוניות של הגוף הצעיר. הברירה עצמה הופכת למוטיב מרכזי בשיר, **סמל** למסלול החיים. בעוד הצעירים נעים במהירות, הזקנות נאבקות לשמור על מקומן. **מטאפורת "הטביעה"** בשיר מסמלת לא רק חולשה פיזית, אלא גם תחושת התפוררות הזהות ואובדן המקום בעולם שבו הנעורים מקודשים. התיאורים החזותיים והמטאפוריים של הברירה מעוררים מחשבה על מסלול החיים המשותף שבו כל אדם נע בדרכו.

השיר אינו עוסק רק בממד הפיזי של הספורט, אלא גם באספקטים החברתיים והמוסריים שבו. הוא חושף כיצד עולם הספורט עשוי להדיר אנשים מבוגרים מהשיח המרכזי. כפי שמציין שלומי פרלמוטר בדף הלימוד "על תיקון קהילתי" (פרלמוטר, 2020), השיר מעלה לדיון את היחסים החברתיים והמוסריים בקהילה, ובמיוחד בין דורות שונים. בתוך הקשר ספורטיבי, הוא מעורר מחשבה על היחס לספורטאים מבוגרים ועל מקומם בעולם תחרותי.

אמיר רוזנבלום, במאמרו "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות", מדגיש כי ההזדקנות בעולם הספורט מציבה אתגרים ייחודיים, אך גם מספקת הזדמנויות לשינוי תפיסתי. הוא טוען כי "הספורט יכול לשמש כלי רב עוצמה לשיפור איכות החיים של מבוגרים, תוך שמירה על בריאותם הפיזית והנפשית" (רוזנבלום, 2017, 26). גישה זו מציעה ניגוד מעניין לתיאור המאיים בשירה של משעול, ומדגישה את הפוטנציאל החיובי של הספורט ככלי לחיבור בין דורות. רעיון זה מוצג גם במחקר ד"ר גלית נמרוד, על פעילות גופנית בגיל המבוגר. שם נכתב כי "פעילות גופנית בגיל המבוגר מהווה הזדמנות ייחודית ליצירת מפגשים בין-דוריים, המאפשרים שבירת סטריאוטיפים ויצירת הבנה הדדית בין קבוצות גיל שונות" (נמרוד, 2018, 40). שני המאמרים מבליטים את הפוטנציאל של פעילות ספורטיבית לגשר על פערים בין-דוריים ולקדם הבנה הדדית.

השיר "השחיינים" מזכיר לנו שהספורט אינו רק ביטוי לכוח ולנעורים, אלא גם כלי לבחינה עצמית ולקבלת השונה. בעולם שבו כושר וגיל נחשבים לעיתים כמדד יחיד לערך, השיר מעודד אותנו להעריך מחדש את מקומו של כל אדם – צעיר או מבוגר – במסלול החיים המשותף. בכך הוא מעלה לדיון את ערכי הספורט ואת האנושיות הטמונה בו.

דבר העורך

מסע בין שחייה לטביעה: מחשבות על משמעות החיים

נעורך העיתון, עבודתי על הכתבה החדשותית, וכתבת המשנה חשפה בפני עושר רעיוני ותמטי מרתק בשירי המקבץ. בחרתי להתמקד בארבעה שירים המייצגים קשת רחבה של גישות וחוויית אנושיות: "השחיינים" מאת אני משעול, "הילדים" מאת יהודה עמיחי, "ישנה בחיק ילדות" מאת יהודה הלוי, ו"איתקה" מאת קונסטנדינוס קוואפיס. הבחנתי כיצד **המוטיב המרכזי** של המסע, המופיע בשירים רבים, מקבל משמעויות שונות ומעורר שאלות לגבי תכלית החיים ומשמעותם. בעוד עמיחי, למשל, מוצא ב"הילדים" השראה לחיים חופשיים וספונטניים, הלוי, בשירו "ישנה בחיק ילדות", רואה בילדות מקום מפלט נוסטלגי שיש להתנער ממנו בדרך לצמיחה רוחנית. קוואפיס, בשירו "איתקה", מעודד את הקורא לחוות את המסע במלואו, תוך שהוא מדגיש את חשיבותה של הדרך עצמה ולא רק את היעד הסופי.

שיר נוסף עוסק בהיבטים אחר של מסע החיים: משעול ב"השחיינים" מציגה **ניגוד** חריף בין נעורים לזקנה, ומעלה שאלה נוקבת לגבי היחס החברתי לגיל ולתהליכי ההזדקנות.

הבחירה במגוון שירים כה רחב אפשרה לי, נעורך, להציג תמונה מורכבת של החוויה האנושית. הבנתי כי אין תשובה אחת לשאלות היסוד הנוגעות לתכלית החיים, ושכל אדם חווה את המסע בדרכו הייחודית. למרות ההבדלים בין השירים, כולם נוגעים בנושאים אוניברסליים רלוונטיים לכולנו: החיפוש אחר משמעות, ההתמודדות עם הזמן החולף, היחסים בין דורות והשאפה לאושר ולמימוש עצמי.

אני מקווה שהעיתון יצליח לעורר בקרב הקוראים מחשבה ביקורתית ותחושת הזדהות עם החוויות והרעיונות המוצגים בו. הרי בסופו של דבר, כולנו שותפים למסע החיים המרתק והמורכב.

מקורות/טקסטים

- אריקסון, אריק, ה. *ילדות וחברה*. ספרית פועלים, 1960. [קישור](#)
- נמרוד, גלית. "פעילות גופנית בגיל המבוגר: היבטים חברתיים ופסיכולוגיים". *גרונטולוגיה וגריאטריה*, מ"ה, 2018, עמ' 33-52.
- סליגמן, מרטין. *אושר אמיתי*. מודן, 2005.
- פרלמוטר, שלומי. "על תיקון קהילתי". *ספריא*, 2000.
- פרנקל, ויקטור. *האדם מחפש משמעות*. דביר, 1981.
- קואלו, פאולו. *האלכימאי*. מודן, 1988.
- רוזנבלום, אמיר. "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות". *הד החינוך הגופני*, כרך פ"א, מס' 2, 2017, עמ' 24-28.

רשימת השירים מתוך מקבץ ב'

- הלוי, יהודה. "ישנה בחיק ילדות". שירמן, חיים, *השירה העברית בספרד ובפרובנס*, מוסד ביאליק, 1960.
- משעול, אני. "השחיינים". *ראה שם*, תג-הליקון, 1999. מבחר *חדשים*, מוסד ביאליק והקיבוץ המאוחד, 2003.
- קורים דברים, הקיבוץ המאוחד, 2017.
- עמיחי, יהודה. "הילדים". *שעת החסד*, שוקן, 1982. *שירי יהודה עמיחי*, כרך 4, שוקן, 2004.
- קוואפיס, קונסטנדינוס. "איתקה". *כל השירים*, תרגום מיוונית: יורם ברונובסקי, כרמל, 1993.